

Ключевые слова: будущие социальные педагоги, социально-педагогическая работа, дети-сироты, реабилитационный центр, специфика.

Konoshenko N., Holenko Y. Theoretical Foundations of Training Future Social Workers For Organizing Social and Educational Work With Orphans in the Conditions of the Rehabilitation Center

In the article psychological and pedagogical basis of training future social workers for organizing social and educational work with pupils-orphans in the conditions of the rehabilitation center. The main purpose of these innovative schools is to restore personal and social status of orphans due to optimization of life, full of important recent subjectively meaningful content.

The authors reveal the special features of the rehabilitation center as an innovative institution and justify the value in it educational and health-improving processes. Substantiated, that identifying pupils study the problem, a social educator should consider first the nature and purpose of rehabilitation of orphans, secondly, features content rehabilitation and training process, and thirdly, the specific content of its own direct work with children.

In this article the characteristics of students orphaned as a particular demographic and justified forms and methods of social and educational work with them in terms of rehabilitation centers. It is proved that effective rehabilitation center available for the training of future social workers to care for orphans and children left without parental care in this institution.

Key words: future social teachers, social-pedagogical work, orphans, rehabilitation center, specificity.

Стаття надійшла до редакції 21.02.2016 р.

Прийнято до друку 25.03.2016 р.

Рецензент – д.п.н., проф. Коношенко С. В.

УДК 37.013.42 : 350.4

С. В. Коношенко, О. А. Митрофанов

**ОРГАНІЗАЦІЯ ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ В УМОВАХ
РЕАБІЛІТАЦІЙНОГО ЦЕНТРУ**

Напружена соціальна, економічна, екологічна, демографічна обстановка збільшує кількість людей, що мають потребу в соціальній допомозі. В цих умовах зростає потреба в діяльності соціальних педагогів у сфері соціальної реабілітації й адаптації особистості. Реабілітаційних установ стає все більше. Так, у Донецьку і Донецькій області налічується більше 15 установ, що реалізують реабілітаційний компонент соціально-

педагогічної допомоги неповнолітнім і членам їхніх родин. Соціальні педагоги-реабілітологи усе більше затребувані практикою.

Аспекти реабілітаційно-педагогічної діяльності з різними категоріями дітей та молоді розглядали Б. Алмазов, С. Белічева, М. Вайзман, А. Гордєєва, Т. Калиновська, О. Молчан, В. Мороз, А. Наточій, В. Нечипоренко, І. Пінчук, С. Толстоухова, В. Чужикова, В. Шпак та ін. Низку питань, що стосуються проблеми особливостей підготовки соціального педагога до професійної діяльності з неповнолітніми в закладах освіти, оздоровчих таборах, соціально-педагогічних службах, у своїх працях розглядали Ф. Думко, А. Іванченко, І. Зверєва, Н. Кривоконь, Г. Лактіонова, Л. Мішик, Т. Осипова, Л. Пундик, С. Харченко та ін. При цьому слід зазначити, що волонтерська діяльність студентів у реабілітаційних закладах для неповнолітніх як компонент формування професійної спрямованості не була детально висвітлена науковцями.

Метою цієї статті є теоретичне обґрунтування специфіки організації волонтерської діяльності майбутніх соціальних педагогів у реабілітаційних центрах.

За результатами проведеного нами опитування керівники соціально-реабілітаційних установ і центрів допомоги родині та дітям відзначають у якості основних такі проблеми, як:

- висока плінність соціально-педагогічних кадрів;
- нестача соціальних педагогів з вищою професійною освітою;
- неготовність випускників вищих навчальних закладів за фахом «Соціальна педагогіка» до специфічної діяльності в реабілітаційних установах.

З метою з'ясування професійної спрямованості сьогоднішніх студентів, їхнього бажання й готовності працювати за обраною спеціальністю ми опитали 54 студента Донбаського державного педагогічного університету (м. Слов'янськ), що навчаються за напрямом за напрямом підготовки «Соціальна педагогіка». Результати опитування показали, що: працювати в майбутньому в соціально-педагогічній сфері збираються лише 66% студентів; 26% опитаних виразили сумнів у можливості знайти роботу зі спеціальності; 22% студентів відзначили недостатню поінформованість про можливість професійного працевлаштування; 31% відзначає емоційно-психологічну неготовність до роботи в якості соціального педагога.

У цілому практика вузівської підготовки показує, що деякі майбутні соціальні педагоги вже в процесі навчання у ВНЗ почувають непевність у своїх силах, емоційний дискомфорт, занепокоєння щодо правильності вибору професії, що знижує ефективність професійного навчання, імовірність «закріплення» їх у професії, у сфері соціально-педагогічної діяльності, успішність роботи з одержуваною спеціальністю.

Результати проведеного опитування й аналіз змісту програм базових навчальних дисциплін із соціальної педагогіки дозволяють

зробити висновок про необхідність вивчення специфіки соціально-педагогічної диференціації як у рамках досліджуваних предметів, так і в ході залучення студентів у практичну діяльність.

Одним із засобів формування професійної спрямованості студентів – майбутніх соціальних педагогів і їх практичного ознайомлення зі специфікою професійної діяльності в різних установах нам бачиться залучення їх до волонтерської діяльності.

Волонтерство – це суспільне явище добровільної участі в якій-небудь справі непрофесіоналів (людей, які не мають спеціальної підготовки), ентузіастів, що представляє собою лідерську участь у процесі надання кому-небудь допомоги на добровільних і безкорисливих початках [1, с. 25].

На наш погляд, залучення в цю діяльність майбутніх фахівців в області соціальної педагогіки дозволяє не тільки познайомити студентів із практикою професійної діяльності, але й сформувати в них важливі для соціального педагога якості, такі як увага, прагнення зрозуміти позицію інших; дружелюбність, товариськість; здатність стати лідером; увічливість, увічливість; толерантність, завзятість; ентузіазм у трудовій діяльності, альтруїзм; здатність взаємодіяти з фахівцями; уміння піклуватися про інших; реалізацію нових ідей, самостійність суджень.

Найважливішою передумовою оптимальної реалізації будь-якого проекту є наявність сильної й стійкої мотивації суб'єктів до здійснення планованої діяльності [2, с. 68]. Отже, передпроектний аналіз включає вивчення не тільки потреби практики у волонтерській допомозі, але й мотиваційної структури осіб, що обрали шлях надання добровільної й безкорисливої допомоги тим, хто її потребує. Анкетування, проведене серед студентів 4-го курсів денного відділення, показало, що 83% опитаних визнають необхідність створення волонтерських загонів, 72% готові взяти безпосередню участь у волонтерській роботі, 15% ще повною мірою не визначилися в цьому питанні й оцінюють своє бажання працювати волонтерами як «можливе». В середньому 2-3 дні на місяць по 1,5-2 години на день студенти готові приділяти волонтерській діяльності.

Коло проблем, рішення яких майбутні фахівці готові частково покласти й на себе, різноманітне. Серед пріоритетних напрямків є робота з неповнолітніми правопорушниками; дітьми, що залишилися без піклування батьків; дітьми, які опинилися у важкій життєвій ситуації; допомога неповнолітнім, схильним до вживання різних видів психоактивних речовин.

Для організації волонтерської діяльності студентів були обрані дві установи, що здійснюють функції соціальної реабілітації неповнолітніх: санаторно-оздоровчий центр соціальної реабілітації дітей-сиріт «Смарагдове місто» (м. Святогірськ) і центр соціально-психологічної реабілітації дітей (м. Слов'янськ).

У рамках волонтерської роботи студентами напряму підготовки «Соціальна педагогіка» була проведена у цих установах низка заходів, у тому числі як розважального, так і навчального плану. Заняття проводилися в ігрових, творчих формах, що дозволило залучати вихованців у процес

обговорення життєвих і проблемних для них питань, а також розкритися й реалізувати свій творчий потенціал. Цей досвід показав, що залучення вихованців у сферу нових занять, інтересів, відносин спонукає їх до критичного самоаналізу, а далі до самовиховання, тобто дає можливість підготувати основу соціально-педагогічної реабілітації.

Заняття, проведені волонтерами, розроблялися на заняттях за методикою й технологією діяльності соціального педагога й у рамках вивчення курсу «Соціально-педагогічна робота з підлітками-девіантами» і проводилися під контролем фахівців центру. Ми вважаємо такий шлях найбільш прийнятним, тому що в цьому випадку волонтерська діяльність здійснюється на достатньому науковому й методичному рівні й дозволяє студентам-волонтерам не тільки реалізувати свій професійний потенціал і спробувати себе в практичній діяльності, але й підвищує рівень їхніх професійних знань, умінь і навичок.

У волонтерській діяльності протягом 2014 року взяли участь 29 студентів спеціальності «Соціальна педагогіка». Ефективність проведеного експерименту можна оцінити по аналізі результатів завершального анкетування:

- 89% учасників опитування відзначили, що волонтерська діяльність викликала в них інтерес і позитивне емоційне підкріплення;
- 76% волонтерів заявили про своє бажання проходити практику в тих установах, у яких вони побували;
- 72% виявили в майбутньому бажання працювати в даних установах;
- 65% студентів, що прийняли участь у роботі волонтерського загону, вважають, що даний вид діяльності дозволив їм розвинути професійно значимі якості;
- жоден учасник опитування не висловив негативної думки із приводу своєї участі у волонтерській діяльності.

Як позитивний результат проведеного експерименту слід зазначити й позитивні відклики з боку фахівців реабілітаційних установ. Соціальні педагоги центрів висловили задоволення якістю проведених заходів, відзначили зацікавленість у роботі з дітьми, виділили достатній рівень знань волонтерів і їх гарну методичну підготовленість. Результатом експерименту є й те, що адміністрація обох реабілітаційних центрів висловила побажання укласти з університетом договір про організацію й проведення виробничої практики студентів спеціальності «Соціальна педагогіка». Значимим показником, на нашу думку, є й те, що студенти не тільки висловили побажання продовжувати брати участь у роботі волонтерського загону, але й самостійно розробили проект студентської соціальної волонтерської служби, що був представлений на конкурс наукових проектів студентів інституту.

Отже, удосконалення процесу підготовки соціальних педагогів до реабілітаційної діяльності можливо здійснювати шляхом залучення студентів до волонтерської діяльності в соціально-педагогічних

установах. Це дозволяє не тільки вирішувати безпосередні завдання допомоги дітям групи ризику, але й сприяє формуванню професійної спрямованості майбутнього фахівця.

Список використаної літератури

1. Підготовка волонтерів та їх роль у реалізації соціальних проектів / заг. ред. : І. Зверева, Г. Лактіонова; упоряд. І. Зверева, пер. В. Каневська. – К. : Наук. світ, 2011. – 149 с. **2. Психолого-педагогічна реабілітація «дітей вулиці»** / Л. І. Гриценко, Т. Д. Ілляшенко, А. Г. Обухівська та ін. ; І. І. Цушко (ред.). – К. : Ніка-Центр, 2004. – 292 с. **3. Соціально-психологічна реабілітація бездоглядних дітей** : метод. посіб. / І. Г. Бабенко, В. М. Мишківська, Н. П. Павлик. – Житомир : Вид-во Житомир. держ. ун-ту ім. І. Франка, 2006. – 200 с. **4. Соціально-психологічні та педагогічні проблеми дезадаптації дітей і підлітків** : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Л. І. Міщик, З. Г. Білоусова. – Запоріжжя : ЗДУ, 2003. – 108 с. **5. Шпак В. П.** Теоретичні та практичні засади реабілітаційної діяльності виправно-виховних закладів в Україні (XIX – початок XX ст.) : дис. ... доктора пед. наук : 13.00.01 / Шпак Валентина Павлівна. – Полтава, 2006. – 500 с.

Коношенко С. В., Митрофанов О. А. Організація волонтерської діяльності майбутніх соціальних педагогів в умовах реабілітаційного центру

У статті обґрунтовується, що одним із засобів формування професійної спрямованості студентів – майбутніх соціальних педагогів і їх практичного ознайомлення зі специфікою професійної діяльності в різних установах є їх залучення до волонтерської діяльності.

Залучення у волонтерську діяльність майбутніх фахівців в області соціальної педагогіки дозволяє не тільки познайомити студентів із практикою професійної діяльності, але й сформувати в них важливі для соціального педагога якості, такі як увага, прагнення зрозуміти позицію інших; дружелюбність, товариськість; здатність стати лідером; увічливість; толерантність, завзятість; ентузіазм у трудовій діяльності, альтруїзм; здатність взаємодіяти з фахівцями; уміння піклуватися про інших; реалізацію нових ідей, самостійність суджень.

Ключові слова: студенти, соціальний педагог, опитування, реабілітаційний центр, волонтерська діяльність, фахівці.

Коношенко С. В., Митрофанов А. А. Организация волонтерской деятельности будущих социальных педагогов в условиях реабилитационного центра

В статье обосновывается, что одним из средств формирования профессиональной направленности студентов – будущих социальных педагогов и их практического ознакомления со спецификой

профессиональной деятельности в разных учреждениях есть их привлечение к волонтерской деятельности.

Участие будущих специалистов в области социальной педагогики в волонтерской деятельности позволяет не только познакомить студентов с практикой профессиональной деятельности, но и сформировать у них важные для социального педагога качества, такие как внимание, стремление понять позицию других; дружелюбие, общительность; способность стать лидером; вежливость; толерантность, упорство; энтузиазм в трудовой деятельности, альтруизм; способность взаимодействовать со специалистами; умение проявлять заботу о других; реализацию новых идей, самостоятельность суждений.

Ключевые слова: студенты, социальный педагог, опрашивание, реабилитационный центр, волонтерская деятельность, специалисты.

Konoshenko S., Mitrofanov A. Organization of Volunteering Future Social Workers in Terms of the Rehabilitation Center

Locates in article that their attraction to volunteer activity is one of means of formation of a professional orientation of students - future social teachers and their practical acquaintance with specifics of professional activity in different establishments.

Participation of future experts in the field of social pedagogic in volunteer activity allows not only to acquaint students with practice of professional activity, but also to create at them qualities, important for the social teacher, such as attention, aspiration to understand a position of others; friendliness, sociability; ability to become the leader; politeness; tolerance, persistence; enthusiasm in work, altruism; ability to interact with experts; ability to show care of others; realization of new ideas, independence of judgments.

The author describes the students not only expressed their desire to continue to participate in the volunteer unit, but also independently developed a design student social volunteer service that was submitted to the competition of research projects of students of the institute. The article substantiates, that increased training of social workers for rehabilitation activities could be undertaken by involving students in volunteer activities in social and educational institutions. It can not only solve the immediate task of helping children at risk, but also promotes professional orientation of the future expert.

Key words: students, social teacher, interrogation, rehabilitation center, volunteer activity, experts.

Стаття надійшла до редакції 21.02.2016 р.

Прийнято до друку 25.03.2016 р.

Рецензент – д.п.н., проф. Омельченко С. О.